

د قېدي خطونه

ليک: یونس جان

ترجمه: مشتاق مجروح یوسفزے

تي بي وارډ

ډسټرڪټ جېل اېټ اباد

23 اپریل 1943

ايلچي ونه گني. له دې وجې نه ډېر احتياط کوي او پېغام رارسوي. بيا هم د دې نامعقولو وجود يو غنيمت دے. لږه شان دماغي لوږه مو د دوي په ذريعه لرې شي.

اېټ اباد ته راغلي يم دوه مياشتې وشوې چې خطونه راتلل بند شوي دي. معلومه شوه چې بادشاهي عنایتونه مخ په ترقی دي. يعني ملاقاتونه هم بند او اوس په درې مياشتې کنبې يو خط دي خيز مې تنهائي نوره زياته کړه. ټولې رشتې او رابطې ختمې شوې او ټول دارومدار مې په خپل ذات شو. شايد حاکمان دا غواړي چې دلته د بهرنو سرگرمو نه بې خبره پاتې شم خبر:

گل و گلچين کا گله بلبل خوش لهجه نه کر
تو گرفتار هوئي اپنی نوا کرے باعث

ورومبې خط مې چې درې مياشتې پس وليکلو نو د کتاب په شان راته ښکاره شو. جېل واله هم ويرېدل ځکه چې دوي له دې نه مخکې د دومره اوږد دستاويز نه وه ليدلې. په دې خط کنبې د شلگونو خطونو مضامين وو او د ډېرو خلقو دپاره چې هغه د کت کت نه پس هغوي ته رسېدل. دې سره کار روان شو. خو چې چا ته د روزانه خط ليکلو او د هغې د جواب ملاوېدو عادت شوه وم د هغه

د اېټ اباد واورينه آب و هوا، د واورې ښائسته نندارې او د هغې نه پس د هغه ځان سپرلې او بيا دا پوخ يقين چې خامخا به ښه کېږم دا داسې څيزونه وو چې په بيمارۍ ئې قابو وموندو. اگر چې مکمله شفا مې نه وه نصب شوې خو ښه شوه وم. څومره پورې چې د معمولي لاندي باندي تعلق دے نو دا خود انسان د ژوند سره تړلي څيزونه دي او دې سره په مقابله کولو بنده د سړيتوب درجه مومي. په دې يو څو مياشتو کنبې مې هغه څه زده کړي دي چې په کلونو مې نه شو زده کولې. د مختلف اذيتونو او ذهني تکليفونو برداشت کولو په وجه اوس د هغې سره بلد شوم. خط نه وي نو کتاب لولم. ملاقاتونه بند وي نو دلته چا سره خبرې کوم او د زړه براس وباسم. اخبار نه ملاوېږي نو خپل خيالي اسونه ځغولم. کله نا کله د بهر دنيا خبرونه راشي. اگر چې په هغې پوهېدل گران وي چې څه شوي دي ځکه چې د جېل ملازمان د حد درجې بې وقوفان دي او بيا ورسره دا ويږه هم وي چې څوک ئې زمونږ

د شوقين مزاجي. په وجه مشهور دے. ماله کله کله زما د خطونو خبر راکوي کوم چې د ده په دفتر کښې جمع کېږي. يوه ورځ ئې زما د مشر ورور د لور صغرا د کونډېدو خبر راکړو. اکرام ډېر ښه سپرے وۀ او د شوکت سره د رشته داري. په وجه راته ډېر گران وۀ. خبر راته په گول مول طريقه ملاو شوے وۀ ځکه نو تعزيتي خط مې ونۀ لېږلو.

چې سپرلے شو نو په هر څۀ کښې ساه راغله. څلورو خواو ته غرونه شنه شو، د خواؤشا ونو کښې کلۍ رابنکاره شوې او بيا پانې شوې. دې ماله ډاډ راکړو چې شايد زۀ به هم ښه شم ځکه چې: پرتو خور سے هے شبنم کو فنا کی تعليم مين بهی هون ايک عنایت کی نظر هونے تک

د الله پاک مهرباني شامله وه زما حالت ورځ تر ورځ ښه کېدو. وينه راتلل بند شو او تبه هم لاړه. وزن مې هم دوه پونډه زيات شو. داسې حال کښې

مې بيا ليکل لوستل شروع کړل او د خپل کتاب يوه ځاکه مې تياره کړه. که يو څو کلونه نور هم داسې ملاؤ شو نو کېدے شي چې دا کتاب وليکم. في الحال خود راروان خط انتظار دے چې يو باب وليکم او

ډاکټر رادها کرشنن ته ئې واستوم او د هغه رائي حاصله کړم. هغه راسره د امداد کولو وعده کړې ده. دا وخت زۀ د مذهبي خيالو پرتال کوم. د سرکار له اړخه هم څۀ ځنډ نشته او کتابونه هم ملاوېږي. چې

په دې حيلو او بهانو څۀ تسلي کېده. لاس مې ليکلو ته څارښتېږي او سترگې مې د خط ليدو پسې رنډېږي. خو دا ستم طريقي شامل حال ده او زۀ د دنيا د ټولو نه د لويي بادشاه په سلطنت کښې د نمر پربوتو انتظار کوم او د دې نمر پربوتو نه پس به دا ارمان پوره کېږي. دا وخت خو صرف هغوي ته بردد وئيلے شم يا ئې حق طرف ته د راتلو دعا کولې شم.

د يوې تبديلي ذکر کول مې هېر شوي وو هغه فال گر داروغه کوهاټ ته بدل شوے دے او د هغه په ځانۀ لاله موتي شاه چې د شکل او صورت نه ترک معلومېږي، راغله دے. ډېر زيات سنجيده دے او کمې خبرې کوي. د هغه د کور مخې ته هر وخت چې د دې ځانۀ نه ښه ښکاري، خلق په خوراک څښاک کښې مشغول وي او شايد چې په ده ئې هم خوروي. ډېره مزه کوي ځکه چې د مفتو شراب قاضي هم څښي.

په پته لگېدو وخت نه لگي دلته مې د يو انتهايي چالاک سره واسطه راغله. د ده واره ځامن اکثر د ازغنو تارونو د هغه خوا نه سلامونه کوي.

د يو ډپټي جېلر کور هم نژدې دے او د هغه او د هغه د ښځې جنگ ښه اورېدې شي خو چې کله د جنگ نه پس بهر راوځي نو ډېر په شان او شوکت کښې وي.

دا وخت زۀ د مذهبي خيالو پرتال کوم. د سرکار له اړخه هم څۀ ځنډ نشته او کتابونه هم ملاوېږي. چې سياسي تحقيق کوم نو په حرکت کښې راځي. هغه ورځ سنسر والو د سپينگلر د «ډيکلشن آف دي ويسټ» ونيولو ځکه چې د هغوي دا خيال وۀ چې په دې کښې به د برطانيې د تباهي حال ليکلے وي.

بياد حبرانی. خبره خودا وه چې دوي په خه فخر او غرور کولو، هغه خود وطن په مينه مستو خپله پرېنسه وه. خودا قسم خيال به د دوي زړه ته څنگه راتلو هغوي خو خپل غرض په مخه کړي وو او د خپلې گېډې ډکولو په فکر کېنې وو قوم او ملک ئې خه کوه؟

د مسلم ليگ د وزارت جوړېدو سره يوه فائده بله هم وشوه چې ځنې ملگري د تحريک نه جدا شوي وو او بکواس به ئې کولو. اوس هغوي هم په دې چکر کېنې گېر شو او دغسې عوامو ته د کره او کوټه پته ولگېده. د ثمين جان په وزارت کېنې د شاملېدو نه ماته ډېر تکليف ورسېدو ځکه چې دې زمونږ ډېر پخوانې غړې وه او زما ورسره مينه وه خو اوس مجبور يم چې ووايم:

خود را فروختي ولې ارزان فروختي (چې ځان دې خرڅ کړو خو ارزان دې خرڅ کړو)

د ثمين جان خان ځنې دوستان دلته بند هم دي. اوس به دا گورو چې په هغوي خه تېرېږي. هغه به يقيناً دوي لتوي چې خپل محاذ مضبوط کړي او په دې طريقه په وزارت کېنې خپل حبثيت هم برقرار وساتي. هلته اکالي پارټي اجيت سنگه له د شاملېدو اجازت ورکړو او ځان له ئې يو بل کار وکتو. ټول پنجاب کېنې به لانجې جوړېږي او د دې سزا به مومي. پته نشته چې د ماسټر تارا سنگه زړه له خه راغلي وو. يا به دا ووايم چې د کولو نه پس به ئې سوچ کړې وي چې ډېر غلط کار مې وکړو.

سياسي تحقيق کوم نو په حرکت کېنې راځي. هغه ورځ سنسر والود سپينگلر د «ډيکلائن آف دي ويسټ» ونيولو ځکه چې د هغوي دا خيال وه چې په دې کېنې به د برطانيې د تباهي حال ليکلې وي.

اندهې کو اندهېرې مين بهت دور کی سو جهی
ما تراوسه په هندوازم، بده مت، عيسائيت او اسلام خه خبرې نوټ کړي دي او د هغې په وضاحت کېنې لگيا يم. دې سره راته يو څيز ډېر صفا ښکاره شو چې د اسلام په بنيادي خبرو مسلمانان او غېر مسلم دواړه نه دي پوه شوي او د هغې نه ئې غلط مطلب اخستې دے. مثلاً مسلمان خپل ځان د جنت ټپکدار او نورو خلقو توره په لاس د يو عياش درجه ورکړې ده. حالانکې قرآن پاک کېنې ئې صفا ليکلي دي چې جنت په نېغه لاره د تلونکو دپاره دے نه چې عبدالله ولد خپرا دين دپاره. دلته خو مې د کافر او اهل کتاب اصلي مطلب ذهن کېنې کېنېناست چې هغه وليکم نو هنگامه به جوړه شي ځکه چې خلق کافران گرځونکي څلورو طرفو ته گرځي مسلمان جوړول خود چا د وس کار نه دے.

د مې مياشت راغله نو مسلم ليگ زمونږ قېد او بند غنيمت وگڼلو او د صوبه سرحد په وزارتونو ئې قبضه وکړه او بيا ئې په دې کاميابۍ خوشحالي هم کولې. د لوتې نه واخلي تر وړوکي مسلم ليگي پورې غېرت يو طرف ته کېنېدو او په دې وېنا نه شرمېدل چې سرحد اوس د مسلم ليگ د جنډې لاندې راغے. خلقو ته د لافوويشتلو والاد انگرېز دې شريفانو نه دا خبره هېره وه چې د صوبې غېرتي او بهادر خلق خو په جېلونو کېنې بند دي او